

О. М. Кононець

здобувач

(Запорізький національний університет)

УДК 342.95 : 35182

ПРО ЛІКВІДАЦІЮ ДЕРЖАВНОЇ ІНСПЕКЦІЇ КОНТРОЛЮ ЗА ЦІНАМИ

Проаналізовано нормативно-правовий масив щодо ліквідації окремих урядових органів контролю та Державної інспекції контролю за цінами зокрема. Аргументовано позицію автора про те, що існування єдиного органу контролю за цінами є необхідним, а відсутність такого органу може призвести до перевитрачання коштів державного бюджету, посилення тиску на підприємства та до безвідповідальності за все це на загальнодержавному рівні. Визначено недоліки у правовому регулюванні державного цінового контролю. Проаналізовано унікальні повноваження ліквідованої Державної інспекції контролю за цінами, що не мають аналогів з іншими інспектуючими структурами.

***Ключові слова:** контроль за цінами, Державна інспекція контролю за цінами, ліквідація урядових органів влади, контрольні повноваження.*

Анализируется нормативно-правовой массив по вопросу ликвидации отдельных правительственных органов контроля и Государственной инспекции по контролю за ценами в том числе. Аргументируется позиция автора касательно того, что существование единого органа контроля цен является необходимым, а отсутствие такового может привести к растрате средств государственного бюджета, усилению давления на предприятия и безответственности за все это на государственном уровне. Определяются недостатки правового регулирования государственного контроля цен. Анализируются уникальные полномочия Государственной инспекции по контролю за ценами, не имеющей аналогов с другими инспектирующими структурами

***Ключевые слова:** контроль за ценами, Государственная инспекция по контролю за ценами, ликвидация правительственных органов власти, контрольные полномочия.*

In the article a normative-legal array is analysed in relation to liquidation of separate government bodies of control and State inspection control of prices including. Position of author is argued that existence of single organ of control prices is necessary, and absence of such organ can result in the peculation of facilities of the state budget, strengthening of pressure on enterprises and irresponsibility for all of it at state level. Failings are certain in the legal adjusting of state control of prices. Unique plenary powers of the State inspection of control are analysed after prices, that does not have analogues with other inspecting structures.

***Keywords:** control after prices, State inspection of control after prices, liquidation of government bodies of power, control plenary powers.*

Постановка проблеми. Питання ліквідації такого контролюючого органу, як Державна інспекція контролю за цінами, зумовлена комплексним реформуванням системи органів виконавчої влади, що почалось у 2010 р. Необхідним є аналіз нормативно-правових актів та регуляторної політики уряду щодо тотального скорочення органів влади та визначення чи завжди це є позитивним.

Метою даної статті є аналіз нормативно-правової бази щодо ліквідації окремих урядових органів контролю та Державної інспекції контролю за цінами зокрема. Об'єктом дослідження визначаються суспільні відносини, пов'язані з реформуванням органів виконавчої влади. Предметом роботи є суспільні відносини за участю органів виконавчої влади як суб'єктів нормотворення в частині створення нормативних актів, яким ліквідуються урядові органи.

Виклад основного матеріалу дослідження. У складі Міністерства економіки у 2001 р. було створено урядовий орган державного управління – Державну інспекцію з контролю за цінами та її територіальні органи в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі. Інспекція мала широкий спектр контрольних (перевірки, притягнення до адміністративної відповідальності, застосування адміністративно-господарських санкцій), дозвільних (надання висновків про економічне обґрунтування цін без яких реалізація товарів, надання послуг не допускається) та ін. повноважень.

Найбільш характерними порушеннями, що виявляла контролююча структура, були:

- безпідставне стягування плати, не передбаченої чинним законодавством;
- завищення граничного рівня рентабельності та граничних рівнів торговельних надбавок;
- застосування вільних цін та тарифів на послуги за умови запровадження для них державного регулювання;
- порушення порядку обов'язкового декларування зміни оптово-відпускних цін.

Через 11 років у рамках продовження адміністративної реформи на виконання Указу Президента України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» Кабінет Міністрів постановляє рішення про ліквідацію ряду органів влади зі статусом «урядові», з метою оптимізації системи центральних органів виконавчої влади, усунення дублювання їх повноважень, забезпечення скорочення чисельності управлінського апарату та витрат на його утримання, підвищення ефективності державного управління, серед них і Державної інспекції контролю за цінами [1].

Функції державної інспекції контролю за цінами повинні бути передані Міністерству економічного розвитку і торгівлі України (реорганізованому Міністерству економіки України), яке, у свою чергу, видало наказ «Деякі питання ліквідації Державної інспекції з контролю за цінами та її територіальних органів» (липень 2011) [2]. Таким чином, легі-

тимність функціонування системи органів контролю за цінами на сьогодні має тимчасовий характер. Де-юре такої інспекції не існує.

Ситуація сьогодні не зовсім стандартна: створені та працюють ліквідаційні комісії по кожному регіональному органу контролю за цінами, а повноваження зазначених органів не були передані жодному відомству. Звичайно, небагато суб'єктів господарювання можуть переживати з цього приводу, однак Державна інспекція контролю за цінами не лише здійснювала моніторинг та перевірки, до її функцій входило надання висновків про економічне обґрунтування тарифів на проїзд, житлово-комунальні послуги та ін. А без такого обґрунтування є неможливим (поза нормами права) затвердження вказаних тарифів місцевими органами влади.

Проте вже в проекті Закону України (що пройшов перше читання) "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо ціноутворення" знов таки прописана необхідність визначення та створення органу, до компетенції якого входив би контроль за цінами та ціноутворенням.

Мають місце претензії до нормотворців та апарату Міністерства юстиції, що повинно забезпечувати експертизу нормативно-правових актів, поданих на реєстрацію, щодо упорядкування діючої нормативної бази. Погоджуємось з думкою про те, що правотворча практика має неузгоджений, нестабільний характер, її лихоманить непослідовність, поспіх, суперечність нормативного матеріалу [3, с. 21]. Постійний контроль за динамікою поточної правотворчості, узгодженість у єдності структурних елементів законодавства, їх обробка та техніко-правова уніфікація є необхідною передумовою для забезпечення верховенства закону на території країни.

Постановою про ліквідацію урядових органів (березень 2011 р.), якою ліквідовано 43 органи влади, в тому числі та Державна інспекція контролю за цінами, встановлено, що такі органи продовжують виконувати свої функції до передання повноважень відповідним міністерствам та іншим центральним органам виконавчої влади [1]. При цьому не зазначається, кому конкретно заплановано передати функції органів, що ліквідуються. А «претендентів» на додаткові контрольні повноваження декілька (Державний комітет у справах захисту прав споживачів, Держстандартметрологія, Міністерство економічного розвитку та торгівлі, АМК, розглядається можливість передачі функції цінового контролю профільним міністерствам, як то, наприклад, Міністерству охорони здоров'я – контроль за цінами на ліки, Міністерству палива та енергетики – за цінами на пальне та відповідні тарифи).

Однак якщо, наприклад, функції контролю за ціноутворенням у системі охорони здоров'я надати Держінспекції з контролю за якістю лікарських засобів, то це призведе до повної безконтрольності держзакупівель ліків та медичного обладнання, які закуповуються та реалізуються через структури МОЗ. Оскільки вищезгадана ліквідація входить саме в систему цього міністерства і не зможе дати об'єктивну

оцінку та неупереджено проводити перевірки за цим напрямком. Звичайно, тоді тут йдеться про конфлікт інтересів, де встановлювати й перевіряти правомірність ціни на ліки буде лише один орган.

Вважаємо за доцільне зазначити аргументи на користь існування в державі автономного органу контролю за цінами.

По-перше, при передачі функцій державного контролю за цінами профільним міністерствам обов'язковим елементом такого контролю буде конфлікт інтересів та корупція.

По-друге, навіть з урахуванням дійсного дублювання перевірок на окремих підприємствах контролюючими структурами слід вказати на такі функції Державної інспекції контролю за цінами, які притаманні лише їй: контроль за економічним обґрунтуванням цін і тарифів. На підприємствах, які здійснюють торговельну діяльність і надають житлово-комунальні та адміністративні послуги, держцінінспекція може одноосібно проводити комплексну перевірку. Таким чином, розпорошення і передача функцій різним контролюючим органам призведе до того, що такі підприємства перевірятимуться великою кількістю органів (збільшиться кількість перевірок), що суперечить концепції держави щодо лібералізації підприємницької діяльності, її незалежності.

По-третє, досвіду проведення перевірок щодо дотримання державної дисципліни цін за надання адміністративних та соціальних послуг (послуг, що надаються підрозділами МВС, зокрема ДАІ, підприємствами Держкомрезерву тощо) немає в жодного контролюючого органу, крім Держцінінспекції.

По-четверте, іноземний досвід свідчить, що державний контроль за цінами повинен бути сконцентрований в одному органі, лише тоді він є ефективним для всіх учасників процесу. Наприклад, у Російській Федерації головним органом ціноутворення є уряд РФ і Федеральна служба тарифів, яка знаходиться у підпорядкуванні Міністерства економіки та торгівлі, а також департаменту в його складі.

У Сполучених Штатах Америки пряме державне регулювання цін застосовується лише до підприємств-монополістів, які підпадають під антитрастівське регулювання. Загалом у США контролюється 5–10 % цін. На продукцію окремих галузей (переважно сільського господарства, молочної та харчової промисловості) держава встановлює так звані контрольні ціни.

Особлива система регулювання цін діє у Фінляндії. Державна політика в цій царині повною мірою узгоджується із загальною державною політикою економічного регулювання. Якщо підприємство реалізує свою продукцію за цінами, доступними для широких верств населення, воно може отримати кредит з низькими відсотками.

У Франції функціонують відділи та департаменти з державного регулювання цін і цінової конкуренції департаменту з конкуренції Міністерства планування і фінансів, галузевих міністерств.

Контроль за формуванням цін в Іспанії здійснює Велика Рада з

цін при Міністерстві економіки та фінансів. Контроль за цінами поширюється не лише на державні підприємства, а й на підприємства інших форм власності, у тому числі і приватні [5, с. 72,73].

У Норвегії контроль за дотриманням законодавства з питань ціноутворення здійснює система спеціалізованих органів: Рада цін, Директорат цін, Державна інспекція цін. В Японії функцію контролю за цінами виконує Бюро цін при Управлінні економічного планування, серед повноважень якого є: контроль за виконанням вимог антимонопольного законодавства, вивчення тенденцій попиту, пропозиції та ціноутворення, підтримка попиту і цін на необхідному рівні шляхом проведення відповідної фіскальної та фінансової політики [6, с. 308-309].

По-п'яте, за інформацією начальника Державної інспекції з контролю за цінами в м. Києві, станом на 1 червня 2011 р. в судах різних інстанцій перебувають 172 справи за матеріалами проведених перевірок на загальну суму 729,483 млн грн. А по Україні взагалі це більше трьох тисяч незавершених судових справ. Відповідно, у разі ліквідації Державної інспекції з контролю за цінами в такому варіанті, який існує сьогодні, провадження у справах може бути закрито, внаслідок чого зазначена сума коштів не надійде до державного бюджету України [4].

Висновки. Вважаємо, що відсутність єдиного державного органу з питань додержання державної дисципліни цін неминуче призведе до перевитрачання коштів державного бюджету, посилення тиску на підприємства та до безвідповідальності за все це на загальнодержавному рівні.

Бібліографічні посилання

1. Про ліквідацію урядових органів: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.03.2011 № 346 // Урядовий кур'єр. – 2011. – № 64.
2. Деякі питання ліквідації Державної інспекції з контролю за цінами та її територіальних органів: Наказ Міністерства економіки України від 08.06.2011 № 484 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ME110474.html.
3. Систематизація законодавства України: проблеми та перспективи вдосконалення: Монографія. – К., 2003.
4. <http://www.ukurier.gov.ua>
5. Шкварчук Л.О. Ціни і ціноутворення. – К., 2004.
6. Цены и ценообразование. – СПб., 2004.

Надійшла до редакції 11.11.2011